

NEPILNAMEČIŲ JUSTICIJA LIETUVOJE (1998)

Rėmėjai: Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras

Tyrėjų grupė: D.Beinoravičius, A.Dapšys, M.Greičius, A.Jatkevičius, T.Malaškevičienė, I.Michailovič, A.Piliavicas, G.Sakalauskas

Tyrimu siekiama kompleksiskai įvertinti teisės aktus, reglamentuojančius nepilnamečių justiciją, institucijas, nepilnamečių teisių apsaugos ir jų teisių pažeidimų būklę, teisinio poveikio priemones, numatyti ir apibūdinti nepilnamečių justicijos tobulinimo kryptis bei sistemos kūrimo perspektyvas Lietuvoje.

Tyrimas atliktas remiantis Lietuvos įstatyminės bazės bei tarptautinių įsipareigojimų nepilnamečių justicijos srityje analize, statistiniais duomenimis, bendru nepilnamečių justicijos politikos vertinimu bei lietuvių ir užsienio autorių teisės mokslo darbais. Tyrime formuluojamos teorinės metodologinės nepilnamečių justicijos prielaidos, kurių pagrindu atliekama nepilnamečių justicijos Lietuvoje analizė: nagrinėjamos pagrindinės valstybės politikos nepilnamečių justicijos srityje kryptys, nepilnamečių justicijos problematika vaiko teisių apsaugos požiūriu (teisinė ir institucinė vaiko teisių apsaugos Lietuvoje sistemos), nepilnamečių nusikalstamumo būklė ir tendencijos, teisinė teisingumo vykdymo nepilnamečiams bazė, teisingumo vykdymo nepilnamečiams institucinė sistema, baudžiamojo ir administracinio poveikio priemonių, taikomų nepilnamečiams delinkventams, turinys ir taikymo praktika.

Remiantis tyrimo rezultatais, formuluojamos nepilnamečių justicijos tobulinimo kryptys bei sistemos kūrimo perspektyvų išvalgos. Pripažįstama, kad teisingumo vykdymo nepilnamečiams sistemos pertvarkymo politikos strateginė kryptis turi būti delinkventinio elgesio ir jį sąlygojančių aplinkybių prevencijos nacionalinės sistemos sukūrimas, atsisakant vyraujančio požiūrio į bausmių griežtinimą kaip į pagrindinį nepilnamečių nusikalstamumo kontrolės instrumentą. Būtina iš esmės pakeisti sistemos ideologinius pagrindus, kurie turi būti grindžiami pagalbos ir paramos jaunam žmogui, jo supratimo ir auklėjimo principais. Atsižvelgiant į tai, siūloma kurti naują baudžiamojo poveikio priemonių ir bausmių nusikaltusiems nepilnamečiams koncepciją, kuri remtųsi nuostata, kad nepilnamečius reikia ne tiek bausti, kiek auklėti, ugdyti jų atsakomybės už savo poelgius suvokimą. Todėl labai svarbu humanizuoti nepilnamečiams teisės pažeidėjams taikomas poveikio priemones, ribojant represinio pobūdžio priemonių taikymą ir didinant resocializacijos ir adaptacijos visuomenėje galimybes. Laisvės atėmimas nepilnamečiams turi būti taikomas tik išskirtiniais atvejais, jo terminai turi būti žymiai mažesni nei analogiški terminai suaugusiesiems. Svarbiausią vaidmenį poveikio priemonių nepilnamečiams sistemoje turi atlikti alternatyvios baudžiamojo poveikio priemonės: probacija, kaltininko ir nukentėjusiojo susitaikymo institutas, atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės, bylos nutraukimas ir jos pozityvus išsprendimas ikiteisminėse institucijose bei kitos individualizuotos pagalbos nepilnamečiams ir auklėjimo priemonės. Taip pat akcentuojama nepilnamečių justicijos institucinės sistemos reformos svarba, formuluojami siūlymai steigti specializuotus teismus nepilnamečių byloms nagrinėti, reformuoti prokuratūrų veiklą, nepilnamečių bausmių vykdymo įstaigų sistemą.

Publikuota: Nepilnamečių justicija Lietuvoje: situacijos analizė, išvados ir pasiūlymai. Vilnius, 1998.